

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ВА ИННОВАЦИЯЛАР
ДЕПАРТАМЕНТИ

ИЗЛАНУВЧИЛАРНИНГ

илмий мақола ва тезислари тўплами

ТОШКЕНТ-2023

Кичик бизнес субъектлари фаолиятида логистик инфратузилмани ривожлантириш омиллари. Республика илмий-амалий конференцияси маъруза тезислари тўплами. – Т.: ТДИУ, 2023. – ____ б. УЎК: 330

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрь куни Олий Мажлисга йўллаган мурожаатномасида “...Барчамизга аёнки, пандемиядан кейин дунёнинг ижтимоий-иқтисодий манзараси албатта ўзгаради.

Тўпланган тажриба шуни кўрсатмоқдаки, кучли ва самарали бошқарув тизимига, бир ёқадан бош чиқариб яшайдиган аҳолига эга бўлган давлатлар пандемиянинг кенг тарқалиш хавфини ўз вақтида бартараф этишга қодир бўлади. Бунини Ўзбекистоннинг пандемия давридаги кураш тажрибаси ҳам исботлаб турибди. Лекин эришган натижаларимизга маҳлиё бўлмасдан, жаҳондаги вазиятга сергаклик билан қараб, барчамиз – ким бўлишимиз, қайси вазифада ишлашимиздан қатъи назар, мамлакатимизнинг миллий манфаатларини таъминлаш ҳақида жиддий ўйлашимиз зарур.

Бугунги мураккаб шароитда юртимизда бошланган кенг қамровли ислохотлар, янги Ўзбекистонни барпо этиш сари ташлаётган дадил қадамларимизнинг бардавом бўлишини таъминлаш энг асосий вазифамиз бўлиши шарт.

Глобал инқироз шароитида иқтисодий ва сиёсий барқарорликни таъминлаш, жойлардаги мавжуд муаммоларни манзилли ҳал этиш, кўмакка муҳтож юртдошларимизни қўллаб-қувватлаш, ёшларимизнинг орзу-умидларини рўёбга чиқариш – Президентдан бошлаб барча даражадаги раҳбарларнинг бош вазифаси бўлмоғи даркор.

Ана шу ўта муҳим вазифаларни амалга оширишда асосий талаб – давлат ва жамият институтлари ўртасида самарали ҳамкорликни таъминлаш, бу жараёнда натижадорлик ва сифатни оширишдан иборат” эканлигини таъкидлаб ўтдилар. Шу боис жаҳон иқтисодиётида содир бўлаётган мураккаб жараёнларни ёритиш мақсадида ўтказилган илмий-амалий конференцияга мавзуц доирасида келиб тушган илмий мақолалар жамланди.

Унда қуйидаги шуъбалар бўйича мақолалар тизимлаштирилган:

- Ўзбекистонда логистика инфратузилмаларини ривожлантириш истиқболлари.

- Худудларда кичик бизнес ва логистик инфратузилмани ривожлантириш муаммолари.
- Пандемия даврида ижтимоий-иқтисодий жараён ва юзага келган муаммоларнинг ечимлари.

**ТДИУ ректори,
умумий таҳрири остида
Таҳрир ҳайъати:**

т.ф.д., проф. К.А. Шарипов

и.ф.д., доц. К. Ахмеджанов,
и.ф.д., проф. М. Косимова,
и.ф.д., проф. Б. Салимов,
и.ф.д., проф. Н. Махмудов,
и.ф.д., проф. Б. Беркинов,
и.ф.д., проф. Ш. Эргашходжаева,
и.ф.д., проф. Н. Йўлдошев,
и.ф.д., проф. А. Кучаров,
проф. Г. Абдурахмонова,
и.ф.д., доц. С. Худайқулов,
и.ф.д., проф. У. Ғафуров,
и.ф.н., доц. М. Асқарова,
и.ф.н., доц. И. Хотамов

*Мақолаларда келтирилган маълумотларга муаллифларнинг
ўзлари масъулдирлар.*

МУНДАРИЖА

КИРИШ	
<i>Abdurazzakova Sh. M.</i> REDUCING THE IMPACT OF THE CORONA VIRUS PANDEMIC ON TOURISM IN UZBEKISTAN.....	12
<i>Doniyorova Z. A.</i> DECLINE IN THE INDUSTRIAL ECONOMY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN IN THE CONTEXT OF THE GLOBAL CORONAVIRUS PANDEMIC.....	16
<i>Dustov F.</i> PANDEMIC AND VENTURE FINANCING: WHAT CHANGES WILL THE VENTURE MARKET UNDERGO?.....	20
<i>Hamrokulov M. O.</i> THE INFLUENCE OF COVID-19 AND GENDER INEQUALITY ON ECONOMIC PROGRESS.....	24
<i>Ismailova G.</i> INTEGRATION IN THE CULTIVATION, PROCESSING, AND SALE OF FRUIT AND VEGETABLE PRODUCTS IN UZBEKISTAN.....	28
<i>Kayumava M. Sh.</i> FORMATION ISSUES OF CORPORATE CULTURE AND IDEOLOGICAL IMMUNITY OF YOUTH.....	31
<i>Khayitov S.</i> PRINCIPLE OF APPLICATION OF THE MECHANISM OF PPP IN MITIGATION OF THE NEGATIVE IMPACT OF THE COVID-19 AND THE GLOBAL CRISIS ON THE ECONOMY.....	39
<i>Madieva Z. I.</i>	

WAYS OF ELIMINATING THE NEGATIVE EFFECTS OF THE SITUATIONS ON THE ECONOMIC SECTORS OF UZBEKISTAN IN THE CONTEXT OF CORONAVIRUS PANDEMY AND GLOBAL CRISIS THROUGH INTERNET MARKETING.....	43
Mamirov A. N.	
MORAL AND MATERIAL CONSEQUENCES OF PANDEMICS IN UZBEKISTAN.....	48
Mirakbarova D. M.	
THE CONSOLIDATION INSTITUTE FAMILY DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC.....	52
Mirzakarimova M. M.	
FORMING THE EFFECTIVE USE OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AND MULTIMEDIA PROGRAMS DURING THE COVID-19 CORONAVIRUS INFECTION PANDEMIA.....	57
Muminova M. B.	
LIMITING THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC THROUGH INNOVATIVE MANAGEMENT OF BANKING OPERATIONS.....	61
Nigmatullaeva G. N.	
ECONOMIC SECURITY MEASURES IN THE ENERGY SECTOR OF UZBEKISTAN IN CONDITIONS OF CONTINUOUS COVID-19 PANDEMIC.....	66
Niyazmetova Y. B.	
MEASURES TO REDUCE THE NEGATIVE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC IN ALTERNATIVE ENERGY.....	70
Rakhimberdiev O.	

THE WAYS TO INCREASE POPULATION INCOME IN THE PANDEMIC CIRCUMSTANCES.....	74
<i>Olimov M. K.</i>	
THREATS OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON THE ECONOMIC SECURITY OF COUNTRY AND WAYS TO OVERCOME.....	80
<i>Otaboev F. O.</i>	
DIGITAL ECONOMY: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES...	84
<i>Pardaev Kh. A.</i>	
SOLUTIONS TO MITIGATE THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE FOOD PRODUCTION CHAIN OF UZBEKISTAN.....	88
<i>Primova N. I.</i>	
ECONOMIC AND SOCIAL CONSEQUENCES OF THE COVID-19 PANDEMIC AND THE RESPONSE TO THE GLOBAL EMERGENCY.....	96
<i>Rakhmatov T.</i>	
THE IMPACT OF CORONAVIRUS TO THE BANKING SECTOR OF UZBEKISTAN	100
<i>Saidnazarov F. A.</i>	
MITIGATION OF THE IMPACT OF THE GLOBAL CRISIS CAUSED BY THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON THE FINANCIAL CONDITION OF ENTERPRISES.....	106
<i>Sultonova N. I.</i>	
THE EFFECT OF THE COVID-19 PANDEMIA ON CREDIT.....	114
<i>Yuldashev E. I.</i>	
THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON FOREIGN TRADE OF UZBEKISTAN.....	117

<i>Abdullayev J.A.</i>	
ISSUES OF DEVELOPMENT OF INDEPENDENT LEARNING AND FORMATION OF STUDENTS SELF-CONTROL SKILLS IN THE FIELD OF HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF COVID-19.....	121
<i>Allaberganova N.</i>	
FINANCE TO OVERCOME THE CONSEQUENCES OF THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS.....	124
<i>Baymuradov Sh.</i>	
THE MAIN WAYS TO MITIGATE THE IMPACT OF THE CORONAVIRUS ON THE COUNTRY’S ECONOMY AND GET OUT OF THE CRISIS.....	130
<i>Bekmurodova G. A.</i>	
EFFECTS OF THE “CORONAVIRUS” PANDEMIC ON THE BANKING SECTOR: "DIGITAL BANKING" IS DEVELOPING RAPIDLY.....	136
<i>Doniyorova F. A.</i>	
THE DEVELOPMENT OF THE YOUTH LABOR ECONOMY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN IN THE CONTEXT OF THE GLOBAL CORONAVIRUS PANDEMIC.....	141
<i>Fayziyeva N.R.</i>	
TAX POLICY IN THE CONTEXT OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC....	145
<i>Fayziyeva N. Sh.</i>	
IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON UZBEK ENTREPRENEURS.....	150
<i>Ganiev A.</i>	
COVID-19 PANDEMIC: NEW OPPORTUNITIES FOR MONEY LAUNDERING	154
<i>Hamroev Sh.</i>	
PROPER RISK MANAGEMENT IN BANKS IN THE CONTEXT OF A PANDEMIC.....	158
<i>Khasanova R B.</i>	

METHODS FOR MANAGING TRANSFER PRICING DURING THE GLOBAL CRISIS.....	163
<i>Ibragimov G.</i> FOOD SAFETY IN THE CONTEXT OF THE CORONAVIRUS EPIDEMIC: RECOMMENDATIONS FOR THE FOOD INDUSTRY.....	166
<i>Ibragimova I.R.</i> FEATURES OF THE APPLICATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN THE CONDITIONS OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC.....	170
<i>Irmatova A. B.</i> FEMALE PROFESSIONAL TRAINING IN UZBEKISTAN IN THE POST- PANDEMIC PERIOD.....	174
<i>Kamilova I.</i> EPIDEMIOLOGICAL PREREQUISITES FOR INVESTMENT: BANK INVESTMENT LENDING.....	179
<i>Kilichev A.</i> ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЦЕНТРОВ ИННОВАЦИОННОГО РОСТА ДЛЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ...	183
<i>S.F. Khamdamov</i> ҲУДУД ИНВЕСТИЦИОН САЛОҲИЯТИНИ САМАРАЛИ БОШҚАРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ.....	192
<i>Abdaturapova D.F.</i> THE IMPORTANCE OF HEALTH INSURANCE IN ACCIDENTS, IN THE EXAMPLE OF COVID-19.....	197
<i>Obidov S.M.</i> THE IMPORTANT ROLE OF THE AUTOMOBILE INDUSTRY IN THE DEVELOPMENT OF THE MODERN ECONOMY, STATE AND SOCIETY.....	204
<i>Usmanov M. X</i>	

ЎЗБЕКИСТОНДА ЗАЪФАРОНЧИЛИК ВА УНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ.....211

Iminov M.A.

“ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ”ДА ЯНГИ СОҲАЛАР РИВОЖИ....230

КИРИШ

Давлат иқтисодий сиёсатининг муҳим шартларидан бири товар ва хизматларнинг изчиллик билан жаҳон бозорига кириб боришидан иборат. Бу жараёни амалга оширишда транспорт ва логистика тизими асосий омил ҳисобланади. Шунингдек, кичик бизнес субъектлари фаолиятини ривожлантириш учун логистик инфратузимасини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш зарурдир. Миллий иқтисодиётнинг муҳим соҳасини ташкил этувчи кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожланишида қулай ишбилармонлик муҳити яратилиши иқтисодиётимиз равнақида алоҳида ўринга эга. Ҳозирда бу соҳани ривожлантирмай туриб иқтисодиётимизнинг келажагини таъминлаш мушкул.

Бугунги кунда мамлакатимизда тадбиркорлик соҳасида иш билан банд бўлган аҳолининг 76,3 фоиздан зиёди меҳнат қилмоқда. Фақатгина ўтган йилнинг ўзида юртимизда 26 мингдан зиёд кичик бизнес субъекти иш бошлади, ушбу секторда фаолият кўрсатаётган корхоналарнинг умумий сони йил охирига келиб 190 мингга етди. Бу рақамлардан кўриниб турибдики, кичик бизнес шаклан кичик бўлишига қарамай, иқтисодиётимизни барқарор ривожлантириш, аҳолини иш билан таъминлаш муаммосини ҳал этиш ва халқимиз фаровонлигини юксалтиришда ниҳоятда муҳимдир.

Аммо таъкидлаш жоизки, ҳудудларда ишлаб чиқариш ва йўл инфратузилмасининг етарлича ривожланмаганлиги, энергия таъминотининг беқарорлиги, шунингдек, жойларда ижро интизомининг нисбатан пастлиги, кичик бизнес субъектларини молиялаштириш борасида айрим муаммолар

мавжудлиги, хусусан, кредитлаш билан боғлиқ гаров таъминотлари ва ахборот тизими бўйича масалалар тадбиркорлик субъектларини ривожлантириш йўлида тўсиқлар ҳануз сақланиб қолаётганлигини кузатиш мумкин. Хусусий мулк ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш мақсадида бу соҳага тўлиқ эркинлик бериш, бу йўлдаги барча тўсиқ ва чекловларни бартараф этиш энг муҳим устувор вазифадир.

Барқарор иқтисодий ўсиш ва мамлакатимизнинг келажак истиқболи, аҳолининг ҳаёт даражаси ва сифати кўп жиҳатдан айна мана шу энг устувор вазифанинг қандай ҳал этилишига боғлиқ. Шу сабабли, кичик бизнес в хусусий тадбиркорлик тизимида логистик инфратузилмалар муносабатларининг фаоллигини, тизимлилиги такомиллаштириш борасидаги фикрларни тубдан ўзгартириш ва қайта кўриб чиқиш лозим, мустаҳкам ҳуқуқий базани хусусий мулк манфаатларига мослаштириш, ҳудудларда тадбиркорлик субъектлари фаолиятида логистик тизим муносабатларини янада ривожлантириш лозим. Буни учун эса соҳа бўйича малакали кадрларни етарли даражада тайёрлаш билан бир қаторда улар учун керакли ўқув ҳамда услубий қўлланмаларни яратиш талаб этилади.

Ҳозирги кунда мамлакатимизнинг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари томонидан ишлаб чиқариладиган маҳсулотни экспорт қилиш учун потенциал имкониятларни аниқлаш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ишлаб чиқариладиган маҳсулотларнинг диверсификациясини тизимли асосда таҳлил қилиш, уларнинг ташқи бозорлардаги рақобатбардошлик

даражасини аниқлаш, тегишли маълумотлар базасини шакллантириш, бунинг асосида экспортга ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг жаҳон ва минтақавий бозорлардаги талаб эҳтиёжга мос келишини таъминлашга ва тадбиркорлик фаолиятида логистик инфратузилмани ривожлантиришга қаратилган таклифлар ишлаб чиқиш долзарб вазифалардан ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 7 июндаги “Тадбиркорлик субъектларини тугатиш тартиб-таомилларини соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони², Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 20 июндаги “Инвестиция ва инфратузилма лойиҳаларини жадал амалга ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 3794-сонли қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 1 августдаги “Ўзбекистон Республикасида инвестиция муҳитини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5495-сонли фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 26 октябрдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фаоллаштириш ва кенгайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар” тўғрисидаги ПФ-4853-сонли фармони, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “2016-2020 йилларда хизматлар соҳасини ривожлантириш дастури тўғрисида” қарори бу борада жуда муҳим қадам бўлди.

Бугунги кунда логистика мамлакатимизда ҳудудий ҳамда халқаро миқёсда товарларни ташиш занжири, логистика

---

² Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёвнинг “Тадбиркорлик субъектларини тугатиш тартиб-таомилларини соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони 2019 йил 7 июнь, Тошкент шаҳри.

операцияларни тартибга солиш ва бошқаришда миллий иқтисодиётимизни ривожлантиришдаги роли ва аҳамияти йилдан йилга ошиб бормоқда. Мамлакатимиз кичик бизнес ва логистик тизим соҳасида бозор иқтисодиётининг турли мулкчилик шакллари ривожлантиришни янада кучайтриш асосида ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштириш, маҳсулот ҳаракатларини оптималлаштиришнинг инновацион йўналишларидан фойдаланиш, бизнес жараёнларини ривожлантиришда логистиканинг функционал фаолияти, логистика тизимини ривожлантириш ва унинг макроиқтисодий кўрсаткичларини боғлаш тенденциялари, логистик марказлар инфратузилмаси ва уни ривожлантириш механизмлари, ҳудудий кичик бизнес логистик тизим субъектларининг самарали фаолиятига халақит қилаётган муаммоларни тадқиқ этиш ва уни бартараф этиш чора-тадбирларини кўриш долзарб масалалар ҳисобланади.

инвестицион лойиҳалар кўламини кенгайтириб боришни давом эттиради.

Фойданланган адабиётлар.

1. Б.Ё. Тўхтаев ва бошқ. “Ўзбекистонда элма заъфарон (Шафран посевной - *Crocus sativus* L.): интродукцияси ва плантацияларини ташкил этиш” Монография, Тошкент-2018. 128 бет. “Navro`z” нашриёти.
2. BMB TRADE GROUP компанияси маълумотлари.

Иминов Маҳмуджон
мустақил тадқиқотчи

“Яшил иқтисодиёт” да янги соҳалар ривож

Тараққиёт, юксалиш, янгиланиш каби тушунчалар инсонлар фаолиятида бевосита бирон бир нарсанинг яратилиши, айниқса шахсга ва жамиятга фойда келтирадиган нарсаларнинг пайдо бўлиши билан боғлиқлиги табиий ҳол...

Охирги 10 йилликда жаҳон иқтисодиётида юз бераётган ўзгаришлар ҳам кундалик ҳаётимизда янги пайдо бўлаётган тушунчалар, хусусан, “яшил иқтисодиёт” тушунчаси ҳам шулар

жумласидандир. Дунё ҳамжамияти, ривожланиш нуқтаи назаридан тўртинчи саноат инқилобининг гувоҳи бўлиши билан бир қаторда, экологик мувозанатнинг ҳам кескин ўзгариши, саноат ишлаб чиқаришида экологик нормаларнинг мажбурий тарзда жалб қилинишига ва умуман инсон ҳаёти ва яшаши билан боғлиқ деярли барча жабҳаларда “яшил иқтисодиёт”нинг турли хил кўринишдаги атама ва янги соҳаларини кузатиши мумкин бўлиб қолди.

Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантириш, уни кейинги янги ривожланиш босқичига олиб чиқишда, хусусан, муҳтарам Президентимиз Ш.М. Мирзиёев ташаббуслари билан илгари сурилган “2022 — 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегияси”да ҳам “яшил иқтисодиёт”га ўтиш йўлида кўзда тутилган бир қанча мақсадлар ўз аксини топди. Жумладан, миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини тامينлаш йўналишидаги 24-мақсадда белгиланган: *“Саноат тармоқларида йўқотишларни камайтириш ва ресурсларни ишлатиш самарадорлигини ошириш; уй-жой-коммунал хўжалиги, ижтимоий соҳа объектлари ва бошқа соҳаларда*

қайта тикланувчи энергия манбаларини кенг жорий этиш ва энергия самарадорлигини ошириш; электромобиллар ишлаб чиқариш ва улардан фойдаланиш бўйича чораларни кўриш; иқтисодиёт тармоқларининг ҳавога чиқарадиган зарарли газлар ҳажмини бир бирлик Ялпи ички маҳсулот ҳисобида 10 фоизга қисқартириш” каби режалари кўзда тутилган.[1]

Бу нима дегани? Саноат ишлаб чиқариши самарадорлигини бугунги замон талабидан келиб чиқиб тизимли “яшил иқтисодиёт”га ўтказиш ва кундалик ҳаётимиз ўртасида қандай боғлиқлик бор? Ёки бу, ўз ҳаётимиз, фарзандларимиз келажагида қандай ўзгаришларга олиб келади каби саволларнинг пайдо бўлиши ҳам табиий хол, албатта. Яхшиси, “яшил иқтисодиёт” тушунчасини, у билан бевосита боғлиқ бўлган соҳалардан бири ва кундалик ҳаётимизга шиддат билан кириб келаётган *электромобиллар* мисолида таҳлил қилиб кўрсак.

Ўдингиздами, 10–15 йиллар олдин мобил телефонлар энди оммалашаётган пайтда телефон аппаратлари бозори Nokia дан бошлаб Siemens, Motorola, Philips, Sony Ericsson ва ҳоказолар билан тўла эди. Биз у пайтда Apple ва Xiaomi номли

аппаратларни эшитмаганмиз ҳам. Тугмали оддий телефонлар замонасида бозорда ўз ўрнига эга бўлган юқоридаги компаниялар, смартфонлар замонасига келиб бозор учун оммабоп таклифлар бера олмади ва ҳозирда мобил алоқа технологиялари бозорида уларни деярли учратмаймиз. 2010–2012 йилларда тугмали телефонларнинг замонаси аллақачон яқунланди ва смартфонлар даври бошланди. Автомобиллар бозори билан ҳам шунга ўхшаш вазият содир бўлиши кутилмоқда (ва у аллақачон бошланган).

Дунё бозорида 2020 йилда сотилган электромобиллар сони 3,24 млн. донани ташкил этиб бу кўрсаткич 2019 йилги 2,26 млн. донага нисбатан +43%га ўсган. Европа давлатларида эса 2020 йилда 1,4 млн. дона электромобиль сотилиб, 2019 йилга нисбатан 137%га ва ички ёнув двигатели (ИЁД) мавжуд автомобилларнинг сотуви 20%га тушгани кузатилган. Халқаро Энергетика Агентлиги прогнозларига кўра 2025 йилда дунё бўйича ишлаб чиқариладиган электромобиллар сони 20 млн. дона бўлиши кутилмоқда. Шунга қарамай электромобиллар ишлаб чиқариш салмоғи ортишига тўсқинлик қилаётган омиллар ҳам талайгина. Биринчиси бу албатта уларнинг

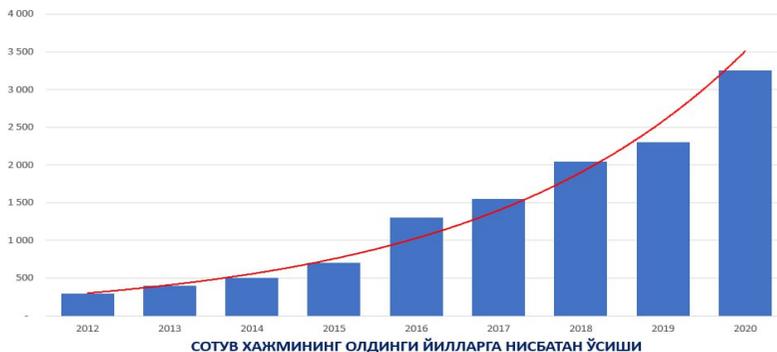

нархидир. Бугунги кунда ишлаб чиқарилаётган электромобиллар бозорда оддий двигателли автомобилларга нисбатан 1,6 – 2 баробар қимматроқ нархда таклиф этилмоқда. Лекин электромобилларни ишлаб чиқариш тез ривожланаётгани сабабидан яқин келажакда бу тафовут сезилмай қолиши турган гап.[2]

Албатта, ушбу соҳанинг бу қадар тез суръатларда ўсишига бир қатор омилларнинг таъсир қилаётганлиги ҳам айна ҳақиқат. Жаҳонда электромобилларга бўлган талабнинг кучайишига таъсир этган омиллар сифатида жумладан қўйидагиларни санаб ўтишимиз мумкин:

- ❑ Ҳозирги кунда электромобилларнинг юқори техник кўрсаткичли, қўшимча янги имконият (опция)ларга эга моделларининг пайдо бўлаётгани;
- ❑ Харидорлар учун электромобилларнинг турли сегментдаги модификациялари мавжудлиги;
- ❑ Қисқа вақт мобайнида нарх-навонинг мақбуллашуви;
- ❑ Дунёда электромобиль ишлаб чиқариш ва уни реализация қилишни қўллаб қувватлаш давлат сиёсати даражасига кўтарилганлиги (божхона тўловларининг сезиларли даражада

пасайтирилиши, солиқларнинг айрим турларидан тўла озод этилиши) ва ҳоказо.

1-расм. Сотув ҳажмининг олдинги йилларга нисбатан ўсиши

Юқорида хавола қилинган жадвалда [3], Ўзбекистон ҳудудига олиб кирилган электромобиллар бозорида содир бўлаётган сезиларли ўсишни кузатишимиз мумкин. Бунга қўшимча тарзда, агар 2021 йилда мамлакатимизга жами олиб кирилган электромобиллар қиймати 16,9 млн. АҚШ доллари ва 2022 йил январь-ноябрь ойларида қиймати 61,3 млн. АҚШ долларига тенг бўлганини эътиборга олсак, ушбу бозорнинг охириги 10 йилда нақадар тез суръатларда ўсиб бораётгани яққол намоён бўлади. Яқин келажакда, ушбу соҳа ривож

билан боғлиқ яна катта бир ўзгариш, электромобилларга техник хизмат кўрсатишни ташкил қилиш ва умуман бу соҳага оид инфратузилмани ривожлантириш билан боғлиқ янги тармоқнинг вужудга келиши ҳам ўз ўзидан маълум. Албатта, мамлакатимиз иқтисодиёти равнақида муҳим ўрин тутадиган яна бир ўзига хос “драйвер” тармоқнинг шаклланиши учун, ҳам қонунчилик, ҳам ижтимоий-иқтисодий жараёнлар шаклланиши нуқтаи назаридан халқимиз учун манфаатли ўзгаришлар бўлишини умид қилиб қоламиз.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.

1. https://president.uz/uz/pages/view/strategy?menu_id=144
2. <https://www.iea.org/>
3. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/32333-o-zbekistonliklar-o-tgan-11-oyda-elektromobillar-importiga-61-3-mln-aqsh-dollar-sarflagan>